

4. Мариняк Я. О. Поверхневі води. Водні ресурси // Географія Тернопільської області: монографія: в 2 т. Т.1. Природні умови та ресурси. 2-е вид., перероблене і доповнене. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка : Осадца Ю. В, 2020. С. 221–264.
5. Сніжко С.І. Оцінка та прогнозування якості природних вод. Київ: «Ніка-Центр», 2001. 264 с.
6. Царик Л. П., Царик П.Л., Кузик І.Р., Царик В.Л. Природокористування та охорона природи у басейнах малих річок: монографія. Вид. 2-ге доп. і перероб. Тернопіль : Тайп, 2021. 162 с.
7. Novytska S., Kuzyk I., Yankovska L., Taranova N. Water resources of the Hhorostkiv territorial community: ecological status, water use problems, optimisation measures. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія*. 2024. №1. (56) С. 202-2014.
8. Кузик І.Р., Новицька С.Р., Янковська Л.В., Петрушка Б.М. Якість підземних вод з різних джерел водопостачання Хоростківської територіальної громади Тернопільської області. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2025. Випуск 43. С. 22-33.
9. Царик Л., Ковальчук І., Царик П., Кузик І. Природоохоронні стандарти ЄС – національні і регіональні реалії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Геологія. Географія. Екологія»*, 2023. Вип. 59. С. 329-339.
10. Tsaryk L., Yankovs'ka L., Tsaryk P., Novyts'ka S., Kuzyk I. (2020). Geoeological problems of decentralization (on Ternopol region materials). *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 29.(1), 196-205. doi: 10.15421/112018.

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Заблотовська Н.В., Данілова О.М., Білоус Ю.П.

n.zablotskaja@chnu.edu.ua, o.danilova@chnu.edu.ua

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

The study reveals the theoretical aspects of strategic environmental assessment as a tool for local development. The advantages of strategic environmental assessment for the prospective development of territorial communities are indicated. Using the example of the Hertsav community, the current state and strategic directions of development in the context of the use of Strategic Environmental Assessment are analyzed. The concepts of strategic environmental assessment of the Development Strategy of the Hertsav territorial community for the period until 2029 are highlighted.

Key words. *strategic environmental assessment, development strategy, territorial community, geoinformation system.*

Проведення оцінки впливу на довкілля є ключовою складовою стратегії та практики, спрямованої на забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку, а також підтримку якісних екологічних умов для життя населення громад та територій. Відомо, що стан довкілля погіршується як у нашій країні, так і в світі. Сучасні наслідки необережного відношення до природних ресурсів вже відчутні, включаючи забруднене повітря, низьку якість води та проблеми з її доступністю в деяких регіонах, а також погані погодні умови. Оцінку впливу функціонування громад на довкілля важливо здійснювати у першу чергу для скорочення ризиків формування здоров'я населення. Дана процедура виступає важливим чинником для досягнення цілей сталого розвитку розроблених для України періодом 2030 року, у тому числі й задля досягнення цілей сталого розвитку на рівні місцевих громад [2, 5].

Важливо відзначити, що процедура стратегічної екологічної оцінки (СЕО) не має на меті обмежувати економічну активність у громаді та регіоні; це інвестиція у майбутнє благополуччя. Її основна мета полягає у запобіганні значної деградації складових навколишнього середовища, захисті вразливих екосистем від надмірного демографічного впливу, котрі можуть виникнути через наявність небезпечних промислових споруд або необґрунтованої локалізації певних видів діяльності у конкретних областях. Правильно реалізований процес СЕО має низку переваг для громад, найважливішими серед яких є: забезпечення високого рівня захисту довкілля; поліпшення якості розробки стратегічних планувальних документів; підвищення ефективності прийняття рішень; сприяння виявленню нових можливостей розвитку громади; попередження помилок, виправлення яких потребуватиме знаних витрат; поліпшення системи управління; сприяння транскордонній співпраці.

Задля практичної оцінки ролі СЕО для розвитку громади нами було обрано Герцаївську громаду. В процесі нашого дослідження було з'ясовано, що незважаючи на незначний період функціонування, у громаді спостерігається значний потенціал для її розвитку, основною складовою якого є місто Герца, як основний центр зростання. У період перших років будівництва місцевого самоврядування головним чином акцентувалася увага на поліпшенні умов життя місцевого населення та виконанні завдань, покладених законом на органи самоврядування. Наразі відзначаються значні потреби в інвестиціях, включаючи дорожню інфраструктуру, заходи з охорони довкілля, освітню та медичну інфраструктуру. У громаді є достатньо великий інвестиційний потенціал, але через недостатню привабливість для інвесторів він покищо не реалізований.

Одним із шляхів розв'язку низки проблем, які є в громаді стало прийняття Стратегії розвитку Герцаївської територіальної громади на період до 2029 року, якою був окреслений ключовий потенціал розвитку, що охопив економічну сферу, соціальну сферу та технічну інфраструктуру. Відповідно, Стратегією були окреслені 14 стратегічних цілей розвитку громади і у відповідності до них було розроблено низку операційних цілей.

Визначальною ціллю стратегічної екологічної оцінки (СЕО) є скорочення або запобігання негативним наслідкам та підвищенню позитивних результатів виконання майбутнього ДДП для навколишнього середовища та здоров'я місцевого населення. Цей процес дозволяє виявити та, за необхідності, коригувати пріоритети громади на тривалий період. На прикладі досліджуваної територіальної громади розроблена СЕО дає можливість визначити потенційний вплив на територію та мешканців поселень у громаді, намірів та розрахунків, викладених у ДДП. Також вона дозволяє порівняти результати виконання плану з вже існуючими впливами та тими, які очікуються від реалізації інших програм і планів на конкретній території. Як документ ДПП Стратегія розвитку Герцаївської територіальної громади на період до 2029 р. пройшла процедуру СЕО, в процесі якої було з'ясовано, що стратегічні цілі Стратегії узгоджуються з іншими документами державного планування. А відмова, в свою чергу, від реалізації Стратегії загалом не впливатиме на такі компоненти, як клімат, геологічне середовище, загальну тенденцію зміни клімату, фізичні фактори впливу на здоров'я людей та довкілля по всіх інших позиціях – атмосферне повітря, водні об'єкти, ґрунти, земельні ресурси, поводження з відходами, рослинний і тваринний світ, культурна спадщина, умови життєдіяльності населення та його здоров'я у разі відмови від реалізації ймовірно погіршення екологічної та санітарно-епідеміологічної ситуації в громаді.

Реалізація окреслених Стратегією завдань спрямована на покращення екологічної ситуації в громаді та матиме позитивний середньо тривалий вплив на довкілля та здоров'я населення. Цьому сприятиме: а) ремонт автомобільних доріг; б) реконструкція та ремонт діючого водогону в м. Герца; в) проведення руслорегулювальних робіт на річці Прут та укріплення берегів малих річок; г) встановлення сучасних локальних очисних споруд типу «BIOTAL» у ЗЗСО та охорони здоров'я громади; д) забезпечення централізованого

водопостачання в с. Молниця та Могилівка; ж) роздільний збір і сортування ТПВ в населених пунктах громади

Загалом проведене дослідження дало можливість зробити висновок, що за рівнем та обсягами проведених фахових оціночних робіт екологічного спрямування Україна відстає від країн ЄС. А це приводить до того, що вивчення перспектив екологічного становища територій часто відбувається лише на рівні розробки планів, переважно на основі різноманітних екстраполяцій та експертних висновків. Також існують недоліки у при проведенні оцінки стану навколишнього середовища як комплексно, так і на рівні його окремих компонентів. Застосовувані підходи, не завжди є адаптованими для одержання та обґрунтування планувальних рішень, а часто просто не висвітлюються широкому загалу розробників містобудівної документації. Також процеси діджиталізації в управлінській діяльності та життєдіяльності суспільства значно підвищили актуальність технологічної складової планувального процесу. Чітко окреслюється тенденція щодо необхідності автоматизації та стандартизації CEO. Одним із кроків на шляху вирішення цієї проблеми є їх створення на базі геоінформаційних технологій (ГІС), які враховували б особливості природи та екологічний стан. Тому вважаємо за доречне використання ГІС-технологій на таких етапах, як організація даних, попереднього аналізу під час визначення обсягу CEO, оцінювання стану навколишнього середовища, аналізі проектних рішень, аналізі альтернативних проектних рішень.

Перелік використаних джерел:

1. Васильченко Г.В. Паспорт громади як аналітична інформація для управління розвитком території. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. 2010. Вип. 6. С. 392-396.
2. Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
3. Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2022-2026 роки URL: https://oblrada.cv.ua/document/regional_program/
4. Марушевський Г., Потапенко В. Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/MP-CEO_web.pdf
5. Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: навчальний посібник. Київ: К.І.С., 2014. 88 с. URL : https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2015/Marushevskiy_2014_88.pdf
6. Шутяк С. Стратегічна екологічна оцінка: можливості для громадськості (посібник). Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт» .2017. 28 с.

ECO-LOGISTICS AS A TOOL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Evangelos Tsogas

e.tsogas03@gmail.com

Department of Agricultural Enterprises & Supply Systems Management

The article explores the role of eco-logistics in promoting the sustainable development of territorial communities. Environmentally friendly logistics practices in agriculture can help reduce emissions, optimize resources, and support local economies. Based on European and Greek experiences, the paper outlines practical steps for introducing eco-logistics into rural territories.

Key words: *eco-logistics, sustainability, territorial communities, agriculture, supply chains*